

1 Po spełnieniu jakich warunków można uzyskać rozwód?

W prawie bułgarskim przewidziano następujące sposoby rozwiązania związku małżeńskiego w drodze rozwodu:

rozwód na zgodny wniosek małżonków zgodnie z art. 50 i 51 kodeksu rodzinnego (Semeen kodeks);

rozwód w postępowaniu procesowym z powodu zupełnego i trwałego rozkładu pożycia zgodnie z art. 49 kodeksu rodzinnego;

rozwód w postępowaniu procesowym bez orzekania o winie z powodu zupełnego i trwałego rozkładu pożycia na podstawie umowy między małżonkami zawartej zgodnie z art. 49 ust. 4 kodeksu rodzinnego.

W przypadku rozwodu na zgodny wniosek małżonków obydwie małżonkowie składają wspólny wniosek do sądu rejonowego (*rayonen sad*), w którym przedstawiają umowę zawartą zgodnie z art. 50 kodeksu rodzinnego. W umowie małżonkowie muszą uregulować kwestie dotyczące miejsca zamieszkania dzieci, wykonywania władzy rodzicielskiej, prawa do osobistej styczności z dziećmi i ponoszenia kosztów utrzymania dzieci, podziału majątku, korzystania z domu rodzinnego, świadczeń alimentacyjnych na rzecz współmałżonka i prawa do korzystania z nazwiska rodzinnego. Umowa między małżonkami musi zostać zatwierdzona przez sąd, który upewnia się, że zagwarantowano odpowiednią ochronę interesów dzieci. Jeżeli sąd uzna, że w umowie występują braki lub że interesy dzieci nie zostały objęte odpowiednią ochroną, wyznaczy termin na usunięcie tych braków. Jeżeli nie zostaną one usunięte w wyznaczonym terminie, sąd oddali wniosek o rozwód.

W przypadku rozwodu w postępowaniu procesowym z powodu zupełnego i trwałego rozkładu pożycia pozew rozwodowy składa jedno z małżonków.

Powództwo rozpoznaje sąd rejonowy (*rayonen sad*) właściwy dla miejsca zamieszkania pozwanego. Sąd jest zobowiązany do orzeczenia z urzędu o winie za rozkład pożycia oraz o wykonywaniu władzy rodzicielskiej, prawie do osobistej styczności z dziećmi i ponoszeniu kosztów utrzymania dzieci zrodzonych z małżeństwa, podziale majątku, korzystaniu z domu rodzinnego, świadczeniach alimentacyjnych na rzecz współmałżonka i prawie do korzystania z nazwiska współmałżonka. Zasady te mają zastosowanie, jeżeli strony nie zawarły umowy majątkowej małżeńskiej regulującej wymienione powyżej kwestii na wypadek rozwodu.

W przypadku rozwodu w postępowaniu procesowym małżonkowie mogą oświadczyć, że zawarli ugodę, na mocy której zobowiązali się do osiągnięcia porozumienia w sprawie wykonywania władzy rodzicielskiej, prawa do osobistej styczności z dziećmi i ponoszenia kosztów utrzymania dzieci zrodzonych z małżeństwa, podziału majątku, prawa do korzystania z domu rodzinnego, świadczeń alimentacyjnych między małżonkami i prawa do korzystania z nazwiska współmałżonka. Sąd będzie orzekał o winie wyłącznie w przypadku, gdy jedna ze stron lub obydwie strony wyraźnie o to wystąpią; niezależnie od tego sąd jest w każdym przypadku zobowiązany do ustalenia, czy istnieją podstawy do rozwiązania małżeństwa, tj. czy nastąpił zupełny i trwały rozkład pożycia małżeńskiego.

2 Jakie są podstawy orzeczenia rozwodu?

W przypadku rozwodu na zgodny wniosek małżonków

Podstawą udzielenia rozwodu na zgodny wniosek małżonków jest oświadczenie obojga małżonków potwierdzające ich zdecydowaną i stanowczą obopólną zgodę na rozwiązanie małżeństwa. Sąd nie bada motywów, jakie leżały u podstaw decyzji małżonków o rozwiązaniu małżeństwa.

W przypadku rozwodu w postępowaniu procesowym

Podstawą udzielenia rozwodu w postępowaniu procesowym jest wykazanie zupełnego i trwałego rozkładu pożycia. Nie istnieje prawna definicja „zupełnego i trwałego rozkładu pożycia” (*dalboko i nepopravimo razstroystvo na braka*). Zgodnie z doktryną prawa i orzecznictwem Najwyższego Sądu Kasacyjnego (Varhoven kasatsionen sad) zupełny i trwały rozkład pożycia następuje wówczas, gdy związek małżeński formalnie w dalszym ciągu istnieje, ale jest całkowicie pozbawiony swojej istoty podyktowanej zasadami współżycia społecznego i przepisami prawa. Zupełny i trwały rozkład pożycia to stan obiektywny, który ustala się odrębnie dla każdego przypadku. W tym celu dopuszczalne są wszelkie środki dowodowe, w tym dowody ustne. Przepisy prawne nie przewidują bezwzględnych warunków ustalenia, że nastąpił zupełny i trwały rozkład pożycia. W orzecznictwie uznaje się następujące przyczyny: zdradę małżeńską, długotrwałą separację faktyczną, nadużywanie alkoholu i innych substancji odurzających, fizyczne i psychiczne znęcanie się oraz długotrwałe zaniedbywanie rodziny, przy czym lista ta nie jest wyczerpująca. Zgodnie z przepisami nowego kodeksu rodzinnego sąd nie jest już zobowiązany do orzekania z urzędu o winie za rozkład pożycia – nie dotyczy to jednak przypadku, w którym strona lub strony wyraźnie wystąpiły o wydanie takiego orzeczenia. Niemniej w przypadku braku umowy przypisanie winy za rozkład pożycia ma w dalszym ciągu decydujące znaczenie dla rozstrzygnięcia kwestii dotyczących wykonywania władzy rodzicielskiej, prawa do osobistej styczności z dziećmi i ponoszenia kosztów utrzymania dzieci zrodzonych z małżeństwa oraz prawa do korzystania z domu rodzinnego.

3 Jakie są skutki rozwodu w odniesieniu do:

3.1 osobistych relacji pomiędzy małżonkami (np. nazwisko)?

Po rozwodzie sąd może nakazać jednemu z małżonków, aby powrócił do swojego nazwiska rodowego.

3.2 podziału majątku małżonków?

W nowym kodeksie rodzinnym przewidziano różne rodzaje małżeńskich ustrojów majątkowych: ustawy ustrój wspólności majątkowej, ustawy ustrój rozdzielności majątkowej oraz ustrój umowny.

1. Ustrój wspólności majątkowej oznacza niepodzielną współwłasność wszystkich składników majątku nabytych w trakcie trwania małżeństwa, uwzględniając zdeponowane środki pieniężne. Tego rodzaju składniki majątku stanowią współwłasność obojga małżonków niezależnie od tego, na nazwisko którego z małżonków zostały one nabyte, jeżeli oboje małżonkowie wnieśli wspólny wkład w nabycie tych składników majątku. Wspólny wkład małżonków może przybrać postać wkładu pieniężnego, jak również nakładu pracy, opieki nad dziećmi czy prac domowych. W prawie bułgarskim z zastrzeżeniem dowodu przeciwnego obowiązuje domniemanie wspólnego wkładu małżonków.

Majątek osobisty każdego z małżonków obejmuje składniki majątku nabyte przed zawarciem związku małżeńskiego oraz spadki i darowizny otrzymane w trakcie trwania małżeństwa. Ruchomości nabyte przez jednego z małżonków w trakcie trwania małżeństwa, które są przeznaczone do użytku osobistego lub które są mu potrzebne do wykonywania pracy zawodowej, stanowią majątek osobisty takiego małżonka.

Po rozwodzie wspólność majątkowa przekształca się w zwykłą współwłasność.

2. Ustrój rozdzielności majątkowej

Prawa nabywane przez każdego z małżonków w trakcie trwania małżeństwa stanowią jego wyłączną własność, ale po rozwiązaniu małżeństwa w postępowaniu procesowym każde z małżonków jest uprawnione do otrzymania części wartości praw nabytych przez drugiego małżonka w trakcie małżeństwa stosownie do wnoszonego przez siebie wkładu w postaci nakładu pracy, środków finansowych, opieki nad dziećmi, prac domowych itp. Obydwoje małżonkowie ponoszą koszty zaspokajania potrzeb rodziny; małżonkowie są solidarnie odpowiedzialni za zobowiązania zaciągnięte w celu zaspokojenia bieżących potrzeb rodziny.

3. Umowny ustrój majątkowy

Na mocy nowego kodeksu rodzinnego małżonkowie mogą zawrzeć umowę majątkową małżeńską – jest to nowe rozwiązanie w prawie bułgarskim. Małżonkowie mogą zawrzeć umowę majątkową małżeńską przed zawarciem małżeństwa albo w trakcie jego trwania. Treść umowy majątkowej małżeńskiej ogranicza się do postanowień odnoszących się do spraw majątkowych takich jak: prawa stron do majątku nabytego w trakcie trwania małżeństwa; prawa stron do majątku, który stanowią ich własność przed zawarciem małżeństwa; sposób zarządzania i rozporządzania majątkiem, z uwzględnieniem domu rodzinnego; podział wydatków i obowiązków między stronami; majątkowe skutki rozvodu; ponoszenia kosztów utrzymania małżonków w trakcie małżeństwa oraz w przypadku rozvodu; ponoszenia kosztów utrzymania dzieci zrodzonych z małżeństwa. W umowie nie można zawrzeć postanowienia o przekształceniu jakiegokolwiek składnika majątku, który stanowił własność jednego z małżonków przed zawarciem małżeństwa, w składnik majątku objęty wspólnością majątkową. Umowa majątkowa małżeńska nie może zawierać rozrządzeń na wypadek śmierci, przy czym możliwe jest zawarcie postanowień dotyczących udziałów małżonków w majątku objętym umową, gdy dojdzie do zaprzestania wspólnego pożycia. Ustawowy ustrój wspólności majątkowej ma zastosowanie do wszelkich kwestii dotyczących stosunków majątkowych, które nie zostały uregulowane w umowie majątkowej małżeńskiej. Niezależnie od ustroju majątkowego wybranego przez małżonków, do rozrządzania domem rodzinnym ma zastosowanie ustrój ogólny, tj. jeżeli dom rodzinny stanowi majątek osobisty jednego z małżonków, rozrządzenie takim domem wymaga zgody drugiego małżonka, chyba że obydwój małżonkowie posiadają inny dom stanowiący ich współwłasność albo własność osobistą każdego z małżonków. W przypadku braku zgody rozporządzenia można dokonać wyłącznie za zgodą sędziego sądu rejonowego, jeżeli sędzia uzna, że takie rozrządzenie pozostaje bez szkody dla małoletnich dzieci i rodziny. W przypadku rozvodu, gdy dom rodzinny nie może być wykorzystywany oddzielnie przez obydwój małżonków, sąd przyzna jednemu z małżonków prawo do użytkowania domu rodzinnego, jeżeli małżonek wystąpi o przyznanie mu takiego prawa, a sąd uzna to za zasadne. Jeżeli małżonkowie posiadają małoletnie dzieci zrodzone z małżeństwa, sąd z urzędu orzeknie o prawie do korzystania z domu rodzinnego i może przyznać to prawo temu małżonkowi, któremu powierzył wykonywanie władzy rodzicielskiej na okres wykonywania takiej władzy.

Po rozwodzie byli małżonkowie przestają być dla siebie spadkobiercami ustawowymi i tracą wszelkie prawa, jakie przysługiwały im na podstawie dokonanych rozrządzeń na wypadek śmierci. Po rozwodzie darowizny o znacznej wartości przekazane w związku z zawarciem związku małżeńskiego lub w trakcie trwania takiego związku przez jednego z małżonków lub jego bliskich krewnych na rzecz drugiego z małżonków mogą zostać odwołane, chyba że jest to sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Wniosek o odwołanie darowizny należy złożyć najpóźniej w terminie roku od daty wydania wyroku o rozwodzie.

Ustawowy ustrój wspólności majątkowej ma zastosowanie wówczas, gdy osoby zawierające związek małżeński nie wybrały określonego ustroju regulującego stosunki majątkowe między nimi lub jeżeli osoby te są osobami małoletnimi lub osobami o ograniczonej zdolności do czynności prawnych. Informacje o ustroju majątkowym wpisuje się do rejestru małżeńskich stosunków majątkowych. Wybrany ustrój majątkowy może zostać zmieniony w trakcie trwania małżeństwa. Informację o zmianie ustroju majątkowego odnotowuje się w akcie małżeństwa oraz w rejestrze. Umowy majątkowe małżeńskie i przyjęty ustawowy ustrój majątkowy rejestruje się w centralnym elektronicznym rejestrze prowadzonym przez Agencję Rejestrów. Rejestr jest publicznie dostępny. W przypadku gdy jedno z małżonków lub obydwój małżonkowie zawierają transakcję z osobą trzecią, a ustrój majątkowy nie został wpisany do rejestru, zastosowanie ma ustawowy ustrój wspólności majątkowej.

3.3 małoletnich dzieci małżonków?

W prawie bułgarskim stosuje się termin prawny „wykonywanie władzy rodzicielskiej” (*yprazhnyavane na roditelski prava*).

W wyroku orzekającym rozwód sąd jest zobowiązany do rozstrzygnięcia kwestii dotyczących władzy rodzicielskiej, prawa do osobistej styczności z dziećmi i ponoszenia kosztów utrzymania dzieci zrodzonych z małżeństwa oraz o korzystania z domu rodzinnego. Rozstrzygając te kwestie, sąd kieruje się najlepszym interesem dzieci. Sąd orzeka o tym, który z małżonków sprawuje władzę rodzicielską nad dziećmi, ustalając zasady jej wykonywania, a także o prawie osobistej styczności z dziećmi oraz o ponoszeniu kosztów utrzymania dzieci. Przy ustalaniu, który z rodziców sprawuje władzę rodzicielską, sąd bierze pod uwagę wszystkie okoliczności wywierające wpływ na interes dzieci i wysłuchuje rodziców oraz dzieci, o ile ukończyły one 10 rok życia.

3.4 obowiązku alimentacyjnego względem współmałżonka?

Zgodnie z art. 83 kodeksu rodzinnego sąd może zasądzić świadczenie alimentacyjne wyłącznie na rzecz małżonka, który nie ponosi winy za rozkład pożycia. Świadczenie alimentacyjne jest należne przez okres trzech lat od daty rozwiązania małżeństwa, chyba że strony uzgodnią dłuższy okres. Sąd może przedłużyć ten okres, jeżeli były małżonek otrzymujący świadczenie alimentacyjne znajduje się w niedostatku, a drugi z małżonków jest w stanie wypłacać to świadczenie bez większych trudności. Prawo byłego małżonka do świadczenia alimentacyjnego ustaje z chwilą ponownego zawarcia przez niego związku małżeńskiego. W praktyce sądy zasądzają te świadczenia niezwykle rzadko.

4 Co w praktyce oznacza termin prawny „separacja sądowa”?

W obowiązujących przepisach prawa bułgarskiego nie przewidziano instytucji separacji sądowej.

Zgodnie z orzecnictwem separacja faktyczna oznacza po prostu, że małżonkowie nie zamieszkują razem ani nie prowadzą wspólnego gospodarstwa domowego. Separacja faktyczna nie jest równoznaczna z „separacją sądową”.

5 Jakie są warunki orzeczenia separacji sądowej?

Zobacz pkt 4.

6 Jakie są skutki prawne separacji sądowej?

Zobacz pkt 4.

7 Co w praktyce oznacza termin „unieważnienie małżeństwa”?

Unieważnienie małżeństwa (*ynishtozhivane na braka*) to jeden ze sposobów rozwiązania małżeństwa przewidzianych w prawie bułgarskim. Unieważnione małżeństwo wywołuje wszystkie skutki prawne ważnego małżeństwa do czasu jego rozwiązania w postępowaniu sądowym. Małżeństwo można unieważnić wyłącznie w postępowaniu sądowym: na nieważność małżeństwa nie można się zatem powołać się przed wydaniem stosownego wyroku przez sąd.

8 Jakie są warunki orzeczenia unieważnienia małżeństwa?

Małżeństwo można unieważnić, jeżeli jedno z małżonków:

nie ukończyło 18 roku życia w chwili zawierania małżeństwa;

pozostaje w związku małżeńskim z inną osobą;

zostało ubezwłasnowolnione całkowicie bądź cierpi na chorobę psychiczną lub niedorozwój umysłowy, które dają podstawy do ubezwłasnowolnienia;

cierpi na chorobę stwarzającą poważne zagrożenie dla życia lub zdrowia potomstwa lub drugiego z małżonków, chyba że taka choroba zagraża wyłącznie drugiemu z małżonków, a małżonek ten jest tego świadomy;

jest bezpośrednim wstępnym lub zstępnym drugiego z małżonków;

jest bratem lub siostrą, bratankiem/siostrzeńcem, bratanicą/siostrzenicą lub innym krewnym w linii bocznej do czwartego stopnia pokrewieństwa, wliczając drugiego małżonka;

jest przysposabiającym lub dzieckiem przysposobionym drugiego z małżonków;

został przymuszony do zawarcia związku małżeńskiego pod groźbą poważnego i bezpośredniego zagrożenia dla życia, zdrowia lub honoru jego samego lub członków jego rodziny.

9 Jakie są skutki prawne unieważnienia małżeństwa?

W zależności od wady oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński z powództwem o jego unieważnienie może wystąpić małżonek, na którego taka wada wywiera wpływ, a także prokurator, małżonek z pierwszego małżeństwa lub prokurator wraz z małżonkiem. Artykuł 97 kodeksu rodzinnego zawiera katalog zamknięty osób uprawnionych do wytoczenia powództwa o unieważnienie małżeństwa wraz z terminami jego wytoczenie.

Unieważnienie małżeństwa wywołuje takie same skutki jak rozwód w stosunkach osobistych i majątkowych między małżonkami oraz w stosunkach między małżonkami i ich dziećmi. Na potrzeby unieważnienia małżeństwa działanie w złej wierze uznaje się za równoważne winie w przypadku rozwodu. Dzieci poczęte lub urodzone w trakcie trwania unieważnionego małżeństwa uznaje się za zrodzone z małżeństwa, dlatego też obejmuje je domniemanie ojcostwa męża matki.

10 Czy istnieją jakieś alternatywne sposoby, poza drogą sądową, rozwiązywania problemów związanych z rozwodem?

Jedynym sposobem rozwiązania małżeństwa przez rozwód jest wytoczenie powództwa we właściwym sądzie.

Jeżeli strony zdecydują się na mediację, postępowanie sądowe zostaje zawieszane.

11 Gdzie należy złożyć pozew/wniosek o rozwód/separację sądową/unieważnienie małżeństwa? Jakich formalności należy dopełnić i jakie dokumenty należy załączyć do pozwu/wniosku?

W pierwszej instancji sądem właściwym do rozpoznawania pozwów o rozwód z orzeczeniem o winie i pozwów o unieważnienie małżeństwa jest sąd rejonowy (*rayonen sad*). Sądy rejonowe rozpoznają również pozwy o rozwód na zgodny wniosek małżonków. Pozew należy wnieść do sądu właściwego dla miejsca zamieszkania pozwanego. Sąd nie ma obowiązku badać z urzędu swojej właściwości miejscowej, musi jednak przekazać sprawę właściwemu sądowi, jeżeli pozwany wnieśli zarzut w terminie wyznaczonym na udzielenie odpowiedzi na pozew.

W sprawach małżeńskich sąd nie może wydać wyroku zaocznego.

12 Czy mogę uzyskać pomoc prawną na pokrycie kosztów postępowania?

Strony postępowania mogą uzyskać pomoc prawną na ogólnych warunkach przewidzianych przez przepisy prawne dotyczące jej udzielania. Warunki te są określone w ustawie o pomocy prawnej (*Zakon za pravna pomosh*).

13 Czy istnieje możliwość wniesienia odwołania od orzeczenia rozwodu/separacji sądowej/unieważnienia małżeństwa?

Od orzeczenia o rozwodzie na zgodny wniosek małżonków nie przysługuje odwołanie.

Strona może wnieść apelację do sądu okręgowego (*Okrazhen sad*) w terminie dwóch tygodni od dnia doręczenia jej wyroku sądu w sprawie unieważnienia małżeństwa lub rozwodu. Wyrok rozwodowy staje się prawomocny nawet w przypadku zaskarżenia części wyroku odnoszącej się do winy.

14 Co powinienem zrobić, aby państwo członkowskie uznało orzeczenie rozwodu/separacji sądowej/unieważnienia małżeństwa wydane przez sąd innego państwa członkowskiego?

Zastosowanie ma rozporządzenie Rady (WE) nr 2201/2003 – art. 621 kodeksu postępowania cywilnego (*Grazhdanski protsesualen kodeks*). Sądem właściwym jest sąd okręgowy właściwy dla miejsca zamieszkania strony przeciwnej, a jeżeli strona przeciwna nie ma miejsca zamieszkania na terytorium Republiki Bułgarii, sądem właściwym jest sąd właściwy dla miejsca zamieszkania zainteresowanej strony, a jeżeli zainteresowana strona nie ma miejsca zamieszkania na terytorium Republiki Bułgarii, sądem właściwym jest Sąd dla miasta Sofii (*Sofiyski gradski sad*).

15 Do którego sądu należy się zwrócić, aby sprzeciwić się uznaniu orzeczenia rozwodu/separacji sądowej/unieważnienia małżeństwa wydanego przez sąd innego państwa członkowskiego? Jaka procedura ma zastosowanie w takich sytuacjach?

W takim przypadku zastosowanie ma rozporządzenie Rady (WE) nr 2201/2003 – art. 622 i 623 kodeksu postępowania cywilnego.

Strona sprzeciwiająca się uznaniu orzeczenia może zaskarżyć postanowienie w sprawie uznania orzeczenia, a tym samym nadanie klauzuli wykonalności. Postanowienie można zaskarżyć do Sądu Apelacyjnego w Sofii (*Sofiyski apelativen sad*), natomiast od wyroku Sądu Apelacyjnego przysługuje z kolei skarga kasacyjna do Najwyższego Sądu Kasacyjnego.

16 Jakie przepisy prawa odnoszące się do rozwodu stosuje sąd w postępowaniu rozwodowym pomiędzy małżonkami, którzy nie mieszkają w danym państwie członkowskim, lub którzy są obywatelami różnych państw?

W przypadku unieważnienia małżeństwa prawem właściwym jest prawo obowiązujące w miejscu, w którym małżeństwo zostało zawarte.

Stosunki osobiste między małżonkami regulują przepisy prawa państwa pochodzenia. Jeżeli małżonkowie są obywatelami różnych państw, stosunki między nimi reguluje prawo państwa, w którym mają oni swoje wspólne miejsce zwykłego pobytu. W przypadku braku wspólnego miejsca zwykłego pobytu stosunki między małżonkami regulują przepisy państwa, z którym obydwoje małżonkowie są najściślej związani.

Stosunki majątkowe między małżonkami regulują przepisy mające zastosowanie do stosunków osobistych między małżonkami.

Rozwód małżonków posiadających obywatelstwo tego samego państwa trzeciego reguluje prawo państwa trzeciego, którego są obywatelami w chwili wniesienia pozwu o rozwód. Rozwód małżonków posiadających różne obywatelstwa reguluje prawo państwa, w którym mają oni wspólne miejsce zwykłego pobytu w chwili wniesienia pozwu o rozwód. Jeżeli małżonkowie nie mają wspólnego miejsca zwykłego pobytu, zastosowanie ma prawo bułgarskie.

Ostatnia aktualizacja: 24/11/2015

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie.

Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.